

«ΝΕΟΣ» ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ

ΠΑΛΙΟΣ ΟΣΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Έτσι βαθμιαία προπαρασκευάστηκε εκείνο το σύνθετο αμάλγαμα που παρουσιάζεται ως σύγχρονο ποινικό δίκαιο. Σ' αυτό εύκολα διακρίνουμε εκείνες τις ιστορικές διαστρωματώσεις από τις οποίες αποτελείται. Στην ουσία, η αστική κοινωνία με το δικό της σύστημα ποινικού δικαίου υποστηρίζει την ταξική της ηγεμονία και κρατάει σε υποταγή τις εκμεταλλευόμενες τάξεις. [...] Αν κοιτάξουμε την υπόθεση απ' αυτή την σκοπιά, τότε το ποινικό δικαστήριο αποτελεί μονάχα εξάρτημα του αστυνομικού και διωκτικού μηχανισμού. [...] Η ποινική δικαιοδοσία του αστικού κράτους είναι η οργανωμένη ταξική τρομοκρατία, η οποία μονάχα ως προς τον βαθμό διαφέρει από τα λεγόμενα έκτακτα μέτρα που λαμβάνονται σε κατάσταση εμφυλίου πολέμου.

[Γιεβγκένι Πασουκάνις, *Μαρξισμός και Δίκαιο*, μτφρ: Αντρέας Χριστόπουλος & Μυρσίνη Ζορμπά, Οδυσσεάς 1985, σελ. 169 επ., Α' έκδοση: Μόσχα 1927)

Ένα φάντασμα πλανάται τη δεκαετία του '50 πάνω από τη διχασμένη Ευρώπη που πασχίζει να ανασυγκροτηθεί: το φάντασμα της «παραστρατημένης νεολαίας» και της «εγκληματικής» ροπής της. Το πρόβλημα της «νεανικής παραβατικότητας» απασχολεί από τις αρχές της δεκαετίας του '50 τους διεθνείς οργανισμούς. Κυβερνώντες, νομικοί, Τύπος και κοινό αγωνιούν για τον νέο κίνδυνο που απειλεί την κοινωνική συνοχή: είναι η «παραστρατημένη» και «απροσάρμοστη» νεολαία που της αποδίδεται ηθική διαφθορά και εγκληματική συμπεριφορά. Οι κυβερνήσεις θα θεσπίσουν μέτρα που αποσκοπούν να προστατεύσουν τους νέους από «ανήθικες επιρροές» και να επαναφέρουν όσους από αυτούς έχουν παρεκτραπεί στους κανόνες της «ορθής συμπεριφοράς», καπιταλιστικής ή σοσιαλιστικής.

[Εφη Αβδελά, «Φθοροποιοί και ανεξέλεγκτοι απασχολήσεις»: ο ηθικός πανικός για τη νεολαία

στη μεταπολεμική Ελλάδα, περ. Σύγχρονα θέματα, τευχ. 90, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2005, σελ. 30]

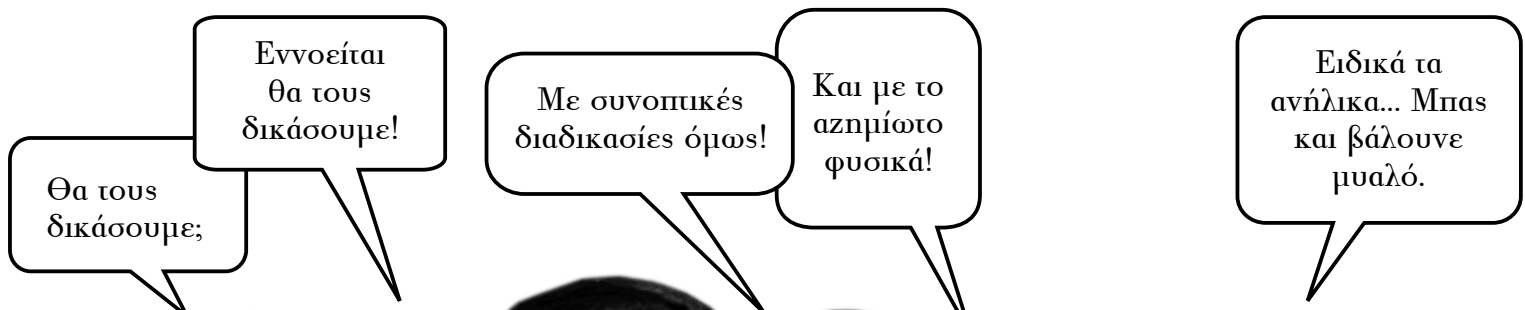
Μια χαρά τα πάει το ελληνικό κράτος από άποψη κοινωνικής πολιτικής. Δείτε για παράδειγμα την κατάσταση που επικρατεί στα ευαγή ιδρύματα του ελληνικού σωφρονισμού. Οι περίπου 11.000 -προλετάριοι κατά βάση- κρατούμενοι/ες που βρίσκονται στις ελληνικές φυλακές, καταδικασθέντες ή υπόδικοι, κρίθηκαν λίγοι. Κι ενώ τα 4 «ανοιχτά» καταστήματα (Αγιά, Κασσάνδρα, Τίρυνθα, ΚΑΥΦ Κορυδαλλού) είναι γεμάτα περίπου κατά το ήμισυ, καθότι έχει περιοριστεί σε ακραίο βαθμό η δυνατότητα μεταγωγής σε αγροτικές φυλακές, οι υπόλοιπες 24 «κλειστές» φυλακές της χώρας κοντεύουν να ξεχειλίσουν. Κι ας μην σχολιάσουμε καν την κατάσταση που επικρατεί στις φυλακές υψίστης ασφαλείας τύπου Γ'. Στις πρόσφατες κινητοποιήσεις κάποιων κρατουμένων από το ΣΚ Δομοκού -πολιτικοποιημένων στην πλειοψηφία τους- καταγγέλληκαν πολλές αυθαιρεσίες.

Ερχόμενοι στην επικαιρότητα, οι προτεινόμενες αλλαγές στον Ποινικό Κώδικα και στον κώδικα Ποινικής Δικονομίας έχουν γίνει γενικά γνωστές, οπότε θα αρκεστούμε να αναφέρουμε μόνο ενδεικτικά ότι μεταξύ άλλων προβλέπεται να θεσμοθετηθεί:

- Α.** Η αυστηροποίηση του νομικού πλαισίου αναστολής εκτέλεσης των ποινών όσων έχουν καταδικαστεί για ορισμένα πλημμελήματα ή/και κακουργήματα.
- Β.** Η αύξηση της χρηματικής αξίας των δημοσίων παραβόλων που απαιτούνται για την χορήγηση αναβολής σε πολιτικές και ποινικές δίκες.
- Γ.** Μια ευρεία ανακατανομή της καθ' ύλην αρμοδιότητας των ποινικών Δικαστηρίων με παράλληλη μείωση των πολυμελών συνθέσεων και αύξηση των μονομελών.
- Δ.** Η αύξηση των ορίων έκτισης της ποινής δίχως την δυνατότητα μετατροπής της σε χρήμα και
- Ε.** Η αυστηροποίηση των προϋποθέσεων της υπ' όρων απόλυσης με παράλληλη επιτάχυνση του θεσμού της παροχής κοινωφελούς εργασίας.

Κοντολογίς, προτείνεται η γενική αυστηροποίηση της ποινικής μεταχείρισης των κατηγορουμένων στα ποινικά ακροατήρια και των κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές. Δηλαδή, η ένταση της ποινικής καταστολής όσων παραβιάζουν εν γένει το νόμο και, ακολούθως, η αυστηροποίηση του θεσμικού πλαισίου όσων, παρότι έχουν παραβιάσει το νόμο, δεν οδηγούνται αυτόματα σε κράτηση-φυλάκιση-κάθειρξη σε κάποια από τα ευαγή ιδρύματα που λέγαμε παραπάνω.

Τέλος, η ποινική αυτή αντιμεταρρύθμιση πρέπει οπωσδήποτε να συσχετιστεί με την προτεινόμενη αναμόρφωση του γενικού δικαστικού

Θα τους δικάσουμε;

Εννοείται θα τους δικάσουμε!

Με συνοπτικές διαδικασίες όμως!

Και με το αζημίωτο φυσικά!

Ειδικά τα ανήλικα... Μπας και βάλουμε μυαλό.

χάρτη της χώρας, όπως αυτή σύντομα θα έρθει στον δημόσιο λόγο μέσω ενός Σχεδίου Νόμου που θα τεθεί προς διαβούλευση. Επίσης, το συνολικό βάθεμα του ποινικού-κατασταλτικού κρατικού Λόγου δεν είναι άσχετο με την συστηματική δυσφήμιση και εγκληματοποίηση των ταξικά χαμηλότερων στρωμάτων της νεολαίας για μια σειρά λόγους και προσχήματα, όπως π.χ. οι συνθήκες τους (βλ. τραπ μουσική), η κοινωνική συμπεριφορά τους (βλ. «συμμορίες ανηλίκων»), οι γνωστικές επιδόσεις τους (βλ. υπεργνωμάτευση σε ΔΕΠΥ) κ.ά.

Όλο και πιο αυταρχικοί

Η προτεινόμενη αυτή αναμόρφωση των ποινικών θεσμών δεν πρέπει να μας εκπλήσσει. Από στενά νομικής άποψης, η αυστηροποίηση της ποινικής μεταχείρισης στην Ελλάδα, όπως και στην υπόλοιπη Δύση, είναι μια διαδικασία που προχωράει σταθερά μετά τον ΒΠΠ. Ενδεικτικά δείγματα αυτής της αντιπθεσης της πειθαρχικής-σφραγιστικής εξουσίας είναι η διεύρυνση της ποινικοποίησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, η δημιουργία μιας στοιβάς «ειδικών ποινικών νόμων» που είναι γεμάτοι «εξαιρέσεις» από το γενικό ποινικό δίκαιο και, οπωσδήποτε, η λεγόμενη «αποψίλωση» των πολυμελών συνθέσεων και των μικτών ορκωτών δικαστηρίων από τις αρμοδιότητές τους.

Για παράδειγμα, δεν ήταν πάντα «παράνομο» να μπει κανείς στη χώρα δίχως έγγραφο. Ούτε ασφαλώς κινδύνευε να βρεθεί στη φυλακή επειδή σε έναν αστυνομικό έλεγχο τύχαινε να είναι από το Πακιστάν και να μην έχει χαρτιά. Η θεσμοθέτηση και η εγκαθίδρυση των στρατοπέδων συγκέντρωσης ως ανοιχτών ή/και κλειστών φυλακών, όπου εργάτες φυλακίζονται όχι για κάτι που έχουν κάνει αλλά για κάτι που είναι, ήταν μεταξύ άλλων και μια βαθιά τομή στην αυταρχικοποίηση του δικαϊκού συστήματος. Επίσης, δεν ήταν πάντα «παράνομο» να πίνει κανείς πρέζα, μπάφους ή να αγοράζει «λαθραία» τσιγάρα. Ούτε κινδύνευε να βρεθεί στη φυλακή επειδή κλώτσησε στο δρόμο ένα γατάκι (παρότι δεν είναι καθόλου σωστό να κλωτσάμε γατάκια στον δρόμο). Η διεύρυνση της ποινικοποίησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς, ενώ μπορεί να θεσπίζεται κάθε φορά για διαφορετικές αιτίες, έχει σταθερά ένα χαρακτήρα ταξικού αποκλεισμού και περιθωριοποίησης: είναι το προλεταριάτο και οι λοιπές «επικίνδυνες τάξεις» τις οποίες κοιτάει κατάματα κάθε ποινική αντιμεταρρύθμιση.

Τέλος, θυμηθείτε την υπόθεση του συντρόφου μας, Νίκου Α., ο οποίος καταδικάστηκε άδικα σε πρώτο βαθμό με ένα στημένο κατηγορητήριο των μπάτσων. Τελικά, όμως, αθωώθηκε σε δεύτερο βαθμό τον Σεπτέμβριο του 2022 από το Μικτό ορκωτό Εφετείο Πειραιά. Σε εκείνο το δικαστήριο, οι τρεις τακτικοί δικαστές είχαν ψηφίσει την ενοχή του συντρόφου μας. Ευτυχώς, όμως, οι τέσσερις ένορκοι που πλειοψηφούσαν στη σύνθεση είχαν αντίθετη γνώμη και ο σύντροφός μας δεν μπήκε μέσα τελικά. Εύκολα μπορεί να φανταστεί κανείς τι θα γινόταν αν ο Νίκος δικαζόταν από ένα δικαστήριο που δεν θα είχε ενόρκους αλλά μόνο τακτικούς δικαστές. Ενώ παλιότερα τα πολυμελή

και μικτά δικαστήρια ήταν αρμόδια για την εκδίκαση όλων των κακουργημάτων, σήμερα δικάζουν μόνο τρία: την ανθρωποκτονία, τον βιασμό και την έκρηξη με κίνδυνο ζωής. Αυτή η λεγόμενη «αποψίλωση της αρμοδιότητας των μικτών ορκωτών» εμφανίζεται ως σταθερή τάση στο ποινικό σύστημα μετά τον ΒΠΠ και αποτυπώνει την αποδυνάμωση του όποιου «λαϊκού» χαρακτήρα είχε το σύστημα δικαιοσύνης μέχρι τότε.

Η εγκληματοποίηση της νεολαίας

Η αυστηροποίηση του Ποινικού Κώδικα (όπως και εκείνη του Σωφρονιστικού, που έγινε τον Οκτώβριο του 2022) κινείται, όπως είπαμε, πάνω σε σταθερές ράγες και γι' αυτό δυστυχώς δεν πρέπει να μας εκπλήσσει. Το Ποινικό Δίκαιο είναι ένα εργαλείο ταξικής ηγεμονίας και βίαιης επικυριαρχίας των αφεντικών πάνω στο προλεταριάτο. Ειδικότερα σε ό,τι έχει να κάνει με την προλεταριακή νεολαία, η εγκληματοποίηση της κοινωνικής συμπεριφοράς της επίσης δεν είναι καινούργιο ζήτημα. Μετά τον ΒΠΠ, η ελληνική κοινωνία (όπως και οι υπόλοιπες δυτικές) κατακλύστηκε από ένα συλλογικό υποκείμενο που είχε εργατική καταγωγή, βρέθηκε εγκλωβισμένο μέσα στο μεταπολεμικό σχέδιο της καπιταλιστικής ανάπτυξης και γενικά δεν ψηνόταν με τον κομφορμισμό και τα τρέχοντα συντηρητικά ήθη. Τα τμήματα της ελληνικής μεταπολεμικής νεολαίας που δεν έγινε εφικτό να ενσωματωθούν στο αφήγημα της ανάπτυξης, στο σχέδιο της οργανωμένης μετανάστευσης στο εξωτερικό και στις οργανώσεις της μετεμφυλιακής δεξιάς επιλέχθηκε -κρατικά και οργανωμένα- να περιθωριοποιηθούν και να εγκληματοποιηθούν. Γνωστότερο παράδειγμα από τον φαινόμενο του «τεντιμποϊσμού» δεν πιστεύουμε ότι υπάρχει.

Αν μπει κανείς στον κόπο να αναζητήσει το περίφημο νομοθετικό διάταγμα 4000 του 1959, γνωστό και ως «νόμος περί τεντιμποϊσμού» θα διαπιστώσει ότι δεν επρόκειτο για κάποιο νομοθέτημα που ποινικοποιούσε γενικά την νεολαιίστικη συμπεριφορά, όπως πολύ συχνά υποστηρίζεται. Δεν επρόκειτο για κάποιο νόμο που κλήθηκε να ρυθμίσει το φαινόμενο του «γιαουρτώματος» όπως αφελώς αναφέρεται, ούτε επέβαλλε ως ποινή την δημόσια διαπόμπευση απείθαρχων νεαρών. Αντιθέτως το Ν.Δ. 4000/1959 έφερε τον τίτλο «περί καταστολής αξιοποιώνων τινών πράξεων», μεταρρύθμιζε θεσμούς του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και επί της ουσίας, το μόνο που έκανε ήταν να αλλάξει την ποινική μεταχείριση των κατηγορουμένων-κρατουμένων ως εξής:

- Α.** Επέβαλε αυστηρότερο τιμωρητικό πλαίσιο ποινής για τα αδικήματα της σωματικής βλάβης, της εξύβρισης, της κλοπής και της ληστείας.
- Β.** Ειδικά σε ό,τι είχε να κάνει με τους ανήλικους κατηγορούμενους, καταργούσε τις όποιες ευνοϊκές διατάξεις στην ποινική τους μεταχείριση.
- Γ.** Καταργούσε την δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης της ποινής ή μετατροπής της σε χρήση για τους ανήλικους καταδικασθέντες και

- Δ.** Δικαιολογούσε την αυστηροποίηση των ποινών με την αιτιολογία ότι «η πράξις ως εκ του τόπου, του χρόνου και των εν γένει περιστάσεων μαρτυρή ιδιάζουσαν θρασύτητα του υπαιτίου και προκλητικότητα έναντι της κοινωνίας».

Σας θυμίζουν κάτι όλα αυτά;

Είμαστε σίγουροι/ες πως ναι. Σκεφτείτε τώρα ότι η ανηλικότητα το 1959 καταλάμβανε μέχρι και την ηλικία των 21 χρόνων. Και μετά σκεφτείτε επιπλέον ότι ο ηθικός πανικός για την «παραστρατημένη» νεολαία, την αποκλίνουσα συμπεριφορά της και τον «ηθικό ξεπεσμό» της είναι μια ιστορία πολύ πιο πλούσια από το σύγχρονο κακοστημένο μιντιακό κατασκευάσμα της «ανήλικης παραβατικότητας»,¹ διότι συγγενεύει με ευρύτερες κοινωνικές διεργασίες και φαινόμενα όπως π.χ. η ανεργία, η καπιταλιστική ανάπτυξη, η μετανάστευση, η κουλτούρα κ.ά.

Η μεταπολεμική προλεταριακή νεολαία προκειμένου να πειθαρχήσει στο κρατικό σχέδιο, έπρεπε πρώτα να εγκληματοποιηθεί. Για να εγκληματοποιηθεί έπρεπε να συντρέξουν δύο παράγοντες: αφενός η κοινωνία και οι επιστήμονες να εκφράσουν συστηματικά την ανησυχία τους για την «κατάντια» της, αφετέρου ο κρατικός μηχανισμός να φροντίσει να έχει ετοιμάσει από τα πριν την «λύση» στο κατασκευασμένο αυτό πρόβλημα. Η «λύση» αυτή περιελάμβανε πλήθος στρατηγικών όπως π.χ. Ινστιτούτα Σεξουαλικής Διαπαιδαγώγησης, επιστήμονες σε ρόλο γονεϊκής συμβουλευτικότητας και, οπωσδήποτε, κράτος: περισσότερο κράτος και αυστηρότερους ποινικούς θεσμούς.

Επομένως, ο «νέος» ποινικός κώδικας δεν είναι ακριβώς νέος. Κινείται πάνω στις ράγες μιας σταθερής τροχιάς αυστηροποίησης του Ποινικού Δικαίου, αυταρχικοποίησης των δικωτικών μηχανισμών του κράτους και βίαιης εκπαιθάρχησης του νεανικού προλεταριάτου. Είναι πλέον όλο και περισσότερα τα δείγματα που εμφανίζονται μπροστά μας και μαρτυρούν ότι ένα αφηρημένο συλλογικό υποκείμενο έχει βρεθεί ευθέως στο στόχαστρο των κρατικών πολιτικών αποκλεισμού, περιθωριοποίησης, πειθάρχησης και εγκληματοποίησης. Ένα συλλογικό και αφηρημένο υποκείμενο που, ασχέτως πως θα το ονομάσει κανείς, μας περιλαμβάνει και μας αφορά άμεσα γιατί είναι σάρκα από την σάρκα του πολυεθνικού προλεταριάτου. Ένα υποκείμενο που έχει ανάγκη άμεσης υπεράσπισης από τον αδυσώπητο συντηρητισμό της ελληνικής κοινωνίας, τα ύπουλα χάρδια των ανθρωπιστών επιστημόνων και την ατσάλεια πυγμή της δημόσιας τάξης.

1. Μπορεί κανείς/καμία να μάθει για την ξεχασμένη αυτή ιστορία στο Έφη Αβδελά, «*Νέοι εν κινδύνω*»: επιτήρηση, αναμόρφωση και δικαιοσύνη ανηλίκων μετά τον πόλεμο, Πόλις 2013.